

11. Els bastiments menors segons la forma (I). Introducció

11.1. CONCEPTES BÀSICS

Des del punt de vista de la teoria del vaixell, la forma de la superfície exterior del buc té una gran importància en tot allò que fa referència a l'estabilitat i als moviments de la nau. Això no obstant, aquesta forma és purament empírica, puix que l'anàlisi no ha arribat a definir d'una manera concreta quina és la més convenient en relació amb les diverses condicions que ha de satisfer cap bastiment. Quasi es podria afirmar que l'única condició que compleixen totes les formes de superfície externa del buc és la de tenir un pla de simetria perpendicular a la cara de l'aigua, anomenat *pla diametral*, i cal subratllar el *quasi*, perquè hi ha naus que són asimètriques: és el cas de certs bastiments de la llacuna de Venècia (com la góndola, el *gondoloni* o *barcheta* i el *sandolo pupparin* —escrit, de vegades, *sandolo puparin*—), de certs bastiments d'alguns afluent del curs alt del Iang-Tsé, a la Xina (com el *wai p'i ku* —en anglès, *crooked stern junk*, 'jonc de popa corba'— i el *lu si ch'uan* —en anglès, *crooked bow junk*, 'jonc de proa corba'—) i qui-sap-les canoes amb una sola batanga l'àrea de distribució de les quals abraça les aigües de la Polinèsia, la Melanèsia, Indonèsia, Sri Lanka (antigament, Ceilan), la costa de Malabar (al sud-oest de l'Índia), les Maldives i Madagascar.

D'altra banda, cal assenyalar que hi ha naus els bucs de les quals tenen dos plans de simetria, ço és, el diametral i un de transversal, per la qual cosa proa i popa són iguals. El bastiment amb aquests dos plans es qualifica de *amfidrom* i el de proa i popa diferents, de *monòdrom*. Entre els bastiments amfidroms, es compten molts transbordadors.

Com que la superfície de fora d'un buc no és definible analíticament, hom l'ha de definir valent-se d'una representació com l'emprada en topografia per a representar turons i fondalades. De la figura que presenta qualsevol buc de superfícies guerxes, se'n diu *escafa*, i, per referir-se a alguna de les innumbrables formes esca-

foides, hom sol parlar de *tall* o *gàlib*.²⁰ Hi ha naus formades per dos bucs posats de costat i units per dalt, són els *catamarans*.

11.2. LA CLASSIFICACIÓ DELS BASTIMENTS MENORS SEGONS LA FORMA

La classificació sistemàtica dels tipus de vehicles aquàtics catalans segons la forma consisteix en una relació presentada dins el marc d'una classificació general. Això vol dir que poden ésser esmentades certes formes de naus amb l'única intenció de fer constar que a les aigües catalanes no existeixen. Aquesta classificació és, evidentment, molt discutible; però sembla pràctica. Només són tingudes en consideració les formes de les naus mogudes emprant únicament energies naturals.

Els cossos surants que serveixen per a facilitar o permetre el moviment de persones o coses sobre les aigües es distribueixen en dues grans divisions:

a) La primera gran divisió abraça els *dispositius de surabilitat individual que mantenen la persona parcialment immersa* (D1), els quals se subclassifiquen en dues divisions:

- divisió primera, *dispositius de suport* (D1 D1);
- divisió segona, *dispositius envoltants* (D1 D2).

b) La segona gran divisió abraça els *bastiments menors* pròpiament dits (D2), els quals, al seu torn, es distribueixen en tres divisions:

- divisió primera, *posts* (D2 D1);
- divisió segona, *raïs* (D2 D2);
- divisió tercera, *vasos* (D2 D3).

Per comoditat, al llarg del treball present el terme *bastiments menors* tant es refereix, d'una manera específica, als cossos surants de la segona gran divisió (D2) com, indistintament, a qualsevol dels cossos surants (D1 i D2). Per aquest motiu, el número d'ordre assignat a cada cos surant porta al davant l'abreviatura *b. m.* ('bastiment menor').

En els quatre capítols següents, desenvolupem aquesta classificació tractant de manera separada les quatre divisions: d'una banda, les dues divisions de la primera gran divisió (capítol 12) i, de l'altra, cascuna de les tres de la segona gran divisió (capítols 13, 14 i 15). Abans d'entrar en detall, però, incloem una taula amb tots els cossos surants estudiats —ço és, els existents a Catalunya i d'altres que, malgrat no ésser emprats o no navegar en aigües catalanes, són necessaris per a elaborar una classificació completa i exhaustiva—, el codi del grup a què pertanyen i el número del bastiment que li ha estat assignat seguint l'ordre dels comentaris (taula 7). L'objectiu d'aquesta taula és, sobretot, ajudar els lectors a situar-se en el treball present.

20. N. de l'ed.: Cal no confondre el mot *gàlib* quan és sinònim de *tall* amb el mateix mot quan es refereix a la plantilla amb què els fusters de ribera i els mestres d'aixa fan totes les costelles d'una nau.

TAULA 7. *Clau general dels cossos surants*

<i>Codi de l'agrupació</i>	<i>Nom del cos surant</i>	<i>Núm. d'ordre</i>
D1 d1	tronc d'arbre	001
D1 d1	canya gruixuda	002
D1 d1	manat de joncs	003
D1 d1	odre inflat	004
D1 d1	post d'entrenament	005
D1 d1	taula de salvació	006
D1 d2	carabasses de nedar	007
D1 d2	bornoi	008
D1 d2	suros	009
D1 d2	cambrà de pneumàtic	010
D1 d2	guindola salvavides	011
D1 d2	rotlle salvavides	012
D1 d2	armilla salvavides	013
D2 d1	post de surf	014
D2 d1	post de vela	015
D2 d2 d1	rai de canya	016
D2 d2 d2	rai d'escorça	017
D2 d2 d3 G1	rai d'odres	018
D2 d2 d3 G2 g1 g1	rai de carabasses	021
D2 d2 d3 G2 g1 g2 S1	rai d'olles	022
D2 d2 d3 G2 g1 g2 S2	pont de calafat	023
D2 d2 d3 G2 g1 g2 S2	rai de salvament improvisat	024
D2 d2 d3 G2 g1 g2 S3	planxa d'aigua	025
D2 d2 d3 G2 g1 g2 S3	casa surant	026
D2 d2 d3 G2 g1 g2 S3	viver de musclos	027
D2 d2 d3 G2 g1 g2 S4 s1 s1	canoa doble	028
D2 d2 d3 G2 g1 g2 S4 s1 s2 A1	podòscaf	029
D2 d2 d3 G2 g1 g2 S4 s1 s2 A1	patí de rem de dues pales	030
D2 d2 d3 G2 g1 g2 S4 s1 s2 A2	patí de rems	031
D2 d2 d3 G2 g1 g2 S4 s1 s2 A3	patí de vela	032
D2 d2 d3 G2 g1 g2 S4 s1 s2 A4	patí de pedals	033
D2 d2 d3 G2 g1 g2 S4 s1 s2 A5	hidrocicle de dos bucs	034
D2 d2 d3 G2 g1 g2 S4 s1 s3	càrrava	035
D2 d2 d3 G2 g1 g2 S4 s2 s1	canoa amb una batanga	036
D2 d2 d3 G2 g1 g2 S4 s2 s2	prao	037
D2 d2 d3 G2 g1 g2 S4 s3 s1	canoa amb dues batangues	038
D2 d2 d3 G2 g1 g2 S4 s3 s2 A1	trimarà de vela	039
D2 d2 d3 G2 g1 g2 S4 s3 s2 A2	hidrocicle de tres bucs	040
D2 d2 d3 G2 g2	velocípede aquàtic	041
D2 d2 d4 G1	rai fluvial	042
D2 d2 d4 G2	rai d'antenes	043
D2 d2 d4 G3	navei	044

TAULA 7. *Clau general dels cossos surants (continuació)*

<i>Codi de l'agrupació</i>	<i>Nom del cos surant</i>	<i>Núm. d'ordre</i>
D2 d3 d1	vas de canya	045
D2 d3 d2	canoa canadenc	046
D2 d3 d2	canoa monoplaça (C-1)	047
D2 d3 d2	canoa biplaça (C-2)	048
D2 d3 d3	vas de terrissa	049
D2 d3 d4	caiac	050
D2 d3 d4	caiac monoplaça (K-1)	051
D2 d3 d4	caiac biplaça (K-2)	052
D2 d3 d4	caiac de quatre (K-4)	053
D2 d3 d5	tronc buidat	054
D2 d3 d5	vaixellet llong	055
D2 d3 d5	pastera ^I	056
D2 d3 d6 G1 g1	pontó	057
D2 d3 d6 G1 g2	batea	058
D2 d3 d6 G1 g3	xalana ^I	059
D2 d3 d6 G1 g3	passacavall	060
D2 d3 d6 G1 g4 g1	xalana ^{II}	061
D2 d3 d6 G1 g4 g1	esclop ^I	062
D2 d3 d6 G1 g4 g1	<i>optimist</i>	063
D2 d3 d6 G1 g4 g2	pastera ^{II}	064
D2 d3 d6 G1 g4 g2	barqueta de Pedret	065
D2 d3 d6 G1 g4 g2	beta de la gola de Santa Margarida	066
D2 d3 d6 G1 g4 g3	beta	067
D2 d3 d6 G1 g4 g3	pontoneta	068
D2 d3 d6 G1 g4 g3	pontona	069
D2 d3 d6 G1 g4 g3	barca de pas	070
D2 d3 d6 G1 g4 g3	barquet	071
D2 d3 d6 G1 g4 g3	<i>périssoire</i>	072
D2 d3 d6 G1 g4 g3	nau de la Garona	073
D2 d3 d6 G2	esclop ^{II}	074
D2 d3 d6 G2	cadet	075
D2 d3 d6 G2	<i>vaurien</i>	076
D2 d3 d6 G2	<i>snipe</i>	077
D2 d3 d6 G2	<i>star</i>	078
D2 d3 d6 G3 g1 g1	escampavies	079
D2 d3 d6 G3 g1 g1	barca de mitjana	080
D2 d3 d6 G3 g1 g1	barca del bou	081
D2 d3 d6 G3 g1 g1	barca	082
D2 d3 d6 G3 g1 g1	burra	083
D2 d3 d6 G3 g1 g1	quillat	084
D2 d3 d6 G3 g1 g2	barcassa	085
D2 d3 d6 G3 g1 g2	xata	086
D2 d3 d6 G3 g1 g3	llagut de tràfec	087

TAULA 7. *Clau general dels cossos surants* (continuació)

<i>Codi de l'agrupació</i>	<i>Nom del cos surant</i>	<i>Núm. d'ordre</i>
D2 D3 d6 G3 G1 g3	llagut de palangre	088
D2 D3 d6 G3 G1 g3	llagut de sardinals	089
D2 D3 d6 G3 G1 g3	llagut de nanses	090
D2 D3 d6 G3 G1 g3	gussi	091
D2 D3 d6 G3 G1 g3	gussiet	092
D2 D3 d6 G3 G1 g3	gussiòl	093
D2 D3 d6 G3 G1 g3	balica	094
D2 D3 d6 G3 G1 g3	baliqueta	095
D2 D3 d6 G3 G1 g3	xalana ^{III}	096
D2 D3 d6 G3 G1 g3	xàvega	097
D2 D3 d6 G3 G1 g3	caro	098
D2 D3 d6 G3 G1 g4	llauja	099
D2 D3 d6 G3 G1 g5	falua ^I	100
D2 D3 d6 G3 G1 g6	canareu	101
D2 D3 d6 G3 G1 g7	tartana de tràfec	102
D2 D3 d6 G3 G1 g7	tartaneta de tràfec	103
D2 D3 d6 G3 G1 g7	tartana de pesca	104
D2 D3 d6 G3 G1 g7	gànguil	105
D2 D3 d6 G3 G1 g8	muleta	106
D2 D3 d6 G3 G1 g9	bot	107
D2 D3 d6 G3 G1 g9	botet	108
D2 D3 d6 G3 G1 g9	bot de bolitx	109
D2 D3 d6 G3 G1 g9	bot de llum	110
D2 D3 d6 G3 G1 g9	bot llanxa	111
D2 D3 d6 G3 G1 g9	bot gran	112
D2 D3 d6 G3 G1 g9	bot petit	113
D2 D3 d6 G3 G1 g9	gusseta	114
D2 D3 d6 G3 G1 g9	bot salvavides d'estació	115
D2 D3 d6 G3 G1 g9	bot salvavides de nau	116
D2 D3 d6 G3 G2 g1	falua ^{II}	117
D2 D3 d6 G3 G2 g2	esquif	118
D2 D3 d6 G3 G2 g2	esquifet	119
D2 D3 d6 G3 G2 g2	batell	120
D2 D3 d6 G3 G2 g2	batellet	121
D2 D3 d6 G3 G2 g3	esquif del Tàmesi	122
D2 D3 d6 G3 G2 g3	canot	123
D2 D3 d6 G3 G2 g3	canot de rem parells senzill	124
D2 D3 d6 G3 G2 g3	canot de rem parells doble	125
D2 D3 d6 G3 G2 g4	esquif de regates	126
D2 D3 d6 G3 G2 g4	<i>outrigger</i> de rem parells doble	127
D2 D3 d6 G3 G2 g4	<i>outrigger</i> de rem parells quàdruple	128
D2 D3 d6 G3 G2 g4	<i>outrigger</i> de rem parells òctuple	129
D2 D3 d6 G3 G2 g4	<i>outrigger</i> de dos rem de punta sense timó	130

TAULA 7. Clau general dels cossos surants (continuació)

<i>Codi de l'agrupació</i>	<i>Nom del cos surant</i>	<i>Núm. d'ordre</i>
D2 D3 d6 G3 g2 g4	<i>outrigger</i> de dos remes de punta amb timó	131
D2 D3 d6 G3 g2 g4	<i>outrigger</i> de quatre remes de punta sense timó	132
D2 D3 d6 G3 g2 g4	<i>outrigger</i> de quatre remes de punta amb timó	133
D2 D3 d6 G3 g2 g4	<i>outrigger</i> de vuit remes de punta amb timó	134
D2 D3 d6 G3 g2 g5	iola	135
D2 D3 d6 G3 g2 g5	iol	136
D2 D3 d6 G3 g2 g5	iol de dos remes	137
D2 D3 d6 G3 g2 g5	iol de quatre remes	138
D2 D3 d6 G3 g2 g5	iol de sis remes	139
D2 D3 d6 G3 g2 g5	iol de vuit remes	140
D2 D3 d6 G3 g2 g6	canoà	141
D2 D3 d6 G3 g2 g6	balenera	142
D2 D3 d6 G3 g2 g6	canoeta de regates	143
D2 D3 d6 G3 g2 g6	canoeta de remes parells senzilla	144
D2 D3 d6 G3 g2 g6	canoeta de remes parells doble	145
D2 D3 d6 G3 g2 g6	canoeta de rem de dues pales	146
D2 D3 d6 G3 g2 g6	<i>trainera</i>	147
D2 D3 d6 G3 g3 g1	xalupa ^I	148
D2 D3 d6 G3 g3 g1	xalupa ^{II}	149
D2 D3 d6 G3 g3 g2	llanxassa	150
D2 D3 d6 G3 g3 g2	llanxa	151
D2 D3 d6 G3 g3 g2	llanxeta	152
D2 D3 d6 G3 g3 g2	xalana ^{IV}	153
D2 D3 d6 G3 g4 g1	gavarra	154
D2 D3 d6 G3 g4 g1	gavarró	155
D2 D3 d6 G3 g4 g2	llagut	156
D2 D3 d6 G3 g4 g2	llagutet	157
D2 D3 d6 G3 g4 g2	xalana ^V	158
D2 D3 d6 G3 g5	iot	159

LLEGENDA: D, gran divisió; D, divisió; d, subdivisió; G, gran grup; G, grup; g, subgrup; S, gran secció; S, secció; s, subsecció; A, gran apartat.